

Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

NAV-skandalen

**Konsekvenser ved mangelfull bruk av EU-forordning
883/2004 art. 21.**

Marthe Elise Ørnvik

Totalt antall sider inkludert forsiden: 35

Molde, 27.05.2020

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiattrollert i URKUND, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht.

Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Morten Walløe Tvedt

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Dato: 27.05.2020

Forord

Denne oppgaven er skrevet i forbindelse med min bachelor i jus og administrasjon ved Høgskolen i Molde. Jeg valgte å skrive om Nav-skandalen ettersom jeg alltid har hatt en interesse for Nav, og dette ga meg en mulighet til å fordype meg mer i interessen min. Det har vært en svært lærerik, spennende og krevende prosess å skrive denne oppgaven.

Jeg vil gjerne takke familien min for den gode støtten og hjelpen de har gitt meg gjennom arbeidet med denne oppgaven, det har betydd veldig mye.

Sammendrag

Kjernen i problemet er at Nav har praktisert EU-forordning 883/2004 feil siden 2012. For denne gir nettopp en rett til å kunne ta med seg ulike trygdeytelser til andre EØS-land. Mellom 2014 og 2019 antas det at 75 mennesker er uriktig dømt, hvor minst 2400 trygdemottakere skal ha urettmessig fått krav om tilbakebetaling (Lindvåg, 2020).

Hovedsynet jeg vil ha i denne oppgaven er å få frem hvilke konsekvenser som oppstår ved mangelfull bruk av forordning. Min hovedproblemstilling lyder således:

Hvilke konsekvenser følger det ved mangelfull bruk av EU-forordning 883/2004 art. 21?

Noen av konsekvensene dette har medført legger Anniken Hauglie til grunn i sin uttalelse på Stortinget den 5. november 2019. Jeg vil ha dette hovedsynet grunnet det som har skjedd har vært svært alvorlig. Det er svært alvorlig siden mange mennesker har fått til dels store og urettmessige tilbakebetalingskrav fra Nav. Av disse så har også mange blitt urettmessig anmeldt og noen har blitt straffeforfulgt. Som en konsekvens av denne mangelfulle bruken så har flere mennesker blitt dømt til fengsel eller de har fått andre straffereaksjoner. Dette er såpass alvorlig ettersom mange mennesker har måttet tilbakebetale ytelser til livsopphold, og mange er blitt uriktig dømt på uriktig rettsgrunnlag (Stortinget 2019).

Innhold

1.0	Innledning	1
2.0	Beslutningsprosessen i EØS	2
3.0	Gjeldende rett	3
4.0	Strafferettslig metode	3
5.0	Problemstilling	4
6.0	Metode	5
6.1	Oversikt over dommene	6
7.0	Analyse	7
7.1	Straffedommer	7
7.1.1	Dom 14-084912MED-NHER	7
7.1.2	Dom 14-168206MED-DRAM	9
7.1.3	Dom 17-081023MED-SAFO	13
7.1.4	Sammenligning av straffedommene.....	16
7.2	Tilståelsesdommer	18
7.2.1	Dom 15-183900ENE-NHER	18
7.2.2	Dom 19-099614ENE-JARE.....	20
7.2.3	Sammenligning av tilståelsesdommene	21
7.3	Frifinnelsesdommer	21
7.3.1	Dom 10-051886MED-RANA.....	21
7.3.2	Dom 15-098611MED-LARV	22
7.3.3	Sammenligning av frifinnelsesdommene.....	23
8.0	Avslutning	23
	Referanseramme	25
	Domsregister	28

1.0 Innledning

Kjernen i Nav-skandalen er at Nav ikke har gjennomført EUs trygderegler riktig siden de ble innført i EU i 2012. For Nav har ment at man ikke kan ta med seg arbeidsavklaringspenger, sykepenger og pleiepenger utenfor Norge og til et annet EØS-land. Dette viser seg å være i strid med EUs regler.

Det kan stilles spørsmålsteget på hvor langt tilbake denne Nav-skandalen kan trekkes, om den kan trekkes helt tilbake til 1994 da Norge ble medlem i EØS og forpliktet seg til reglene som fremgår i EU eller ikke.

Da Norge ble medlem i EØS i 1994 var trygdekoordineringen regulert i forordning 1408/71. Først i 1998 la Europakommisjonen frem et forslag til en ny trygdeforordning, som i dag er EU-forordning 883/2004. Den nye forordningen ble vedtatt av Rådet og Europaparlamentet i 2004, og den fikk imidlertid ikke virkning for EØS-landene før åtte år senere, i 2012 (Stortinget 2019).

Grunnen til at alle saker granskes helt tilbake til året 2012, er fordi det forelå en lovendring som har medført at året 2012 er blitt skjæringspunktet for hvilke saker som skal gjenopptas (Haugan, 2020). Dagens trygdeforordning 883/2004 ble implementert i norsk rett med virkning for Norge fra 1. juni 2012 gjennom kongelig resolusjon 22. juni 2012. Etter forskriften skal folketrygdloven fravikes i den utstrekning det er nødvendig i henhold til trygdeforordningen (Stortinget 2019) (Forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene, § 1, 2012).

Her er det viktig å merke seg at EU-forordningen 883/2004 ikke innebærer et pålegg til Norge om å endre folketrygdloven. Norge står fritt til å ha egne begrensninger på adgangen til å motta trygdeytelser i utlandet, og disse gjelder fullt ut for personer som bor eller oppholder seg i land utenfor EØS. Men for personer som bor eller oppholder seg innenfor EØS, går EU-forordning 883/2004 foran folketrygdloven (EØS-loven, § 2, 1992) (Stortinget 2019).

For Norge og norske borgere så har denne retten til fri bevegelse eksistert siden inngåelsen av EØS-avtalen i 1994, og som det fremgår av stortingsproposisjon nr. 100 (1991-92) hvor det heter:

«EFs regelverk på trygdeområdet har som siktemål å koordinere trygderettigheter i et felles arbeidsmarked. EF-borgere som tar arbeide i et annet EF-land enn hjemlandet, skal ha de samme vilkår og samme sosiale rettigheter som borgere i det land de tar arbeid i» (Haugan, 2020) (Utenriksdepartementet 1992).

Det som kan trekkes ut av dette er at norske borgere har hatt retten til fri bevegelse mellom andre EU-land. Stortingsproposisjonen går ut på at alle som tar arbeide i et annet EU-land skal ha de samme vilkår og sosiale rettigheter som de som bor der.

2.0 Beslutningsprosessen i EØS

Hovedregelen fremgår av EØS-loven § 2 som lyder således at for at det skal være rettslikhet, så skal EU-regler ha forrang i norsk lovgivning når det regulerer det samme rettsforhold (EØS-loven, § 2, 1992).

EU har to typer lovgivning som er forordninger og direktiver. Forordninger skjer gjennom en inkorporasjon hvor loven må tas inn som en helhet, og hele teksten blir bindende som en lov (EØS-loven, art. 7 litra a, 1992). Direktiver skjer gjennom en transformasjon hvor man kan transformere og tilpasse slik at noe av loven lyder det samme, og dette kan enten foregå gjennom en forskrift eller ved lov (EØS-loven, art. 7 litra b, 1992). For Norge følger det derimot av EØS-avtalen artikkel 7 litra a), at en forordning «som sådan skal gjøres til en del av avtalepartenes interne rettsorden» (Fredriksen og Mathisen 2014, 278).

Organiseringen av samarbeidet i EØS fremgår av del VII, herunder kapittel 1 og 2 i EØS-loven. Av art. 89 fremgår det at det skal opprettes et EØS-råd, hvor dette EØS-rådet etter art. 90 skal bestå av medlemmer fra Rådet for De europeiske fellesskap og medlemmer av EF-kommisjonen og av ett regjeringsmedlem fra hver av EFTA-statene, jf. første ledd. Etter art. 90 (2) skal beslutninger treffes ved enighet mellom Fellesskapet på den ene siden og EFTA-statene på den annen side. Videre skal det etter art. 92 opprettes en EØS-komité der man skal treffe beslutninger i saker i henhold til avtalen. Art. 93 (2) lyder således at beslutninger skal treffes ved enighet i EU og EFTA-statene skal opptre samstemt (Vaduz, art. 43 nr. 5, 2013) (EØS-loven, art. 89-93, 1992).

3.0 Gjeldende rett

Rettsgrunnlaget som er relevant for denne oppgaven er:

Folketrygdloven § 11-3 *Opphold i Norge*

«Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet oppholder seg i Norge» (Folketrygdloven, § 11-3 (1), 1997).

EU-forordning 883/2004 art. 21 nr. 1 *Kontantytelser*

«Et medlem i trygdeordningen og medlemmer av hans/hennes familie som bor eller oppholder seg i en annen medlemsstat enn den kompetente medlemsstat, skal ha rett til kontantytelser fra den kompetente institusjon i samsvar med lovgivningen den anvender» (EP/Rfo. 883/2004 art. 21 nr. 1).

Her foreligger det ikke et samsvar mellom EU-forordning 883/2004 art. 21 og Folketrygdloven § 11-3. Det er ikke samsvar grunnet det fremkommer i Folketrygdloven § 11-3 at medlemmet må oppholde seg i Norge, mens det fremkommer i forordningen at medlemmet ikke behøver å oppholde seg i den kompetente medlemsstat for å ha rett til ytelse. EØS-loven § 2 sørger for forrang i norsk lovgivning når det er lovgivning som regulerer det samme forhold, slik det foreligger her. Dermed kan det sies at EU-forordning 883/2004 art. 21 har forrang i norsk lovgivning og det er ingen tvil om at man har rett til å oppholde seg i andre EØS-land samtidig som man har krav på trygdeytelser (Forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene, § 1, 2012).

4.0 Strafferettslig metode

Det grunnleggende strafferettslige prinsippet er kravet på *lex scripta*, skreven lov. Dette er lovfestet i Grl. § 96 som lyder således at «ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom» (Grunnloven, § 96, 1814). Det finnes en videre forsterkelse i Grl. § 113 hvor det fremgår at «myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov» (Grunnloven, § 113, 1814). Kravet på *lex scripta* er også lovfestet i Den europeiske menneskerettskonvensjonen i art. 7 nr. 1 *No punishment without law*, som lyder således:

“No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when I was committed” (Menneskerettsloven, art. 7 nr. 1, 1999).

Av dette kan vi si at legalitetsprinsippet regnes for et rettsprinsipp av grunnlovs rang ettersom det er lovfestet i Grunnloven. Legalitetsprinsippet innebærer i norsk offentlig rett at forvaltningen og myndighetene må ha hjemmel i lov for å kunne innskrenke borgernes rettigheter.

5.0 Problemstilling

Som nevnt ovenfor er hovedsynet mitt å få frem hvilke konsekvenser som oppstår av å tolke lover feil. Hovedproblemstillingen er:

Hvilke konsekvenser følger det ved mangelfull bruk av EU-forordning 883/2004 art. 21?

Noen andre konsekvenser dette følger er at trygdemyndighetene, påtalemyndigheten og domstolene har bygget sine avgjørelser på feil forståelse. Dette er alvorlig siden det svekker tilliten til offentlige myndigheter og rettsapparatet (Stortinget 2019). Det har gått så langt at mennesker har selv tilstått grunnet mangel på riktig lovanvendelse. Det jeg skal gå inn å se på er hvordan aktor ved påtalemyndigheten har ført beviser for retten og hvordan retten har vurdert og forholdt seg til disse bevisførslene. Videre ser jeg på om det er grunnlag for frifinnelse i dommene. Min underproblemstilling lyder således:

Hvordan har retten vurdert bevisførselen som er ført av aktor ved påtalemyndigheten, og er det grunnlag for frifinnelse i dommene?

I retten må det føres bevis for skyldspørsmålet fra aktor ved påtalemyndigheten. Skyldspørsmålet innebærer at det må foreligge subjektiv skyld som går ut på at de selv var klar over at det de gjorde var ulovlig, altså om de selv forstod at de ikke skulle ha reist. Her vil forståelsen som hver enkelt hadde om det være grunnlaget for vurderingen til retten, hvis ikke aktor fremlegger andre beviser som tydeliggjør at de tiltalte burde skjönt det. For at man skal bli straffet må det også foreligge et objektivt ansvar, det vil si at man må ha et ansvar for handlingene som er gjort. Dette vil da gå ut på at hvis tiltalte faktisk har reist til utlandet så kan han eller hun straffes for det siden de har stått til ansvar for at handlingen er

gjort. I dommene må det ligge til grunn både objektive og subjektive vilkår som danner grunnlag for straff.

6.0 Metode

Oppgaven er basert på både en juridisk metode og en kvalitativ metode. Behovet for å anvende juridisk metode er fordi jeg skal komme frem til en juridisk holdbar løsning på et problem som har oppstått tidligere (Langfeldt et al. 2016, 1).

Jeg vil benytte meg av den kvalitative metoden ettersom jeg skal gjøre en intensiv studie der jeg samler inn data som er av ord. Det finnes ulike innsamlingsmetoder i den kvalitative studien, dette er intervju, observasjon og dokumentundersøkelse (Jacobsen 2015). Jeg har valgt å gjøre en dokumentundersøkelse grunnet et ønske om å få tak i hva mennesker faktisk har sagt og gjort gjennom å bruke sekundærdata. Ved å bruke dokumentundersøkelse som min metode vil jeg både kunne se og finne ordrett hva som har blitt sagt og gjort, og jeg vil også kunne se hva som har blitt fattet.

Oppgaven bygger på en juridisk analyse av både straffedommer og tilståelsesdommer, hvor jeg har tatt for meg tre straffedommer og to tilståelsesdommer. Gjennom lesingen og utvelgelsen av totalt 54 dommer fant jeg også to frifinnelsesdommer som jeg beskriver til slutt. Kriteriene for utvelgelsen av de utvalgte dommene så la jeg vekt på om det var opphold i EØS-land eller ikke, om de var kjent med regelverket og om retten tok det med i vurderingen, jeg så også etter dommer med arbeidsavklaringspenger som trygdeytelse. I tillegg så jeg på retten sin vurdering og det gjorde at jeg til slutt fant de dommene hvor jeg følte at jeg kunne få frem problemstillingen min i.

Når retten skal vurdere bevisførlene som er ført av aktor tenker jeg spesielt på vurderingen fra retten sin side om det objektive ansvaret og den subjektive skylden, altså vilkårene for straff. Avslutningen består av en analysering av alder, kjønn, skyldig eller delvis/ikke skyldig og oppmøte fra alle 54 dommene, hvorav 40 er straffedommer og 14 er tilståelsesdommer.

Det som er felles for disse dommene er at domstolene har bygget avgjørelsene sine på feil lovforståelse. Det som får tilståelsesdommene interessante i denne sammenhengen er at mennesker har selv tilstått grunnet mangel på riktig lovanvendelse. Det som har vært svært spennende å sett på gjennom utvelgelsen av dommene er hvor folk har vært i utlandet og

sendt inn meldekort, for da har ting vært på det rene. Men i en situasjon hvor folk har vært i utlandet og ikke sendt inn meldekort og blitt dømt, så har ikke ting blitt gjort riktig ettersom utenlandsoppholdet ikke var ulovlig. Denne situasjonen betegnes som justismord, å straffedømme en uskyldig person.

6.1 Oversikt over dommene

SAKS-NR	DOMSTOL	AVSAGT	ALDER	KJØNN	EU-LAND/IKKE	RELEVANT FOR PROBLEMSTILLING
14-084912 MED-NHER	Nord-Troms Tingrett	27.08.2014	49	Kvinne	EU-land	Bevisførsler til den subjektive skylden, mangelfullt på det objektive ansvaret. Grunnlag for frifinnelse.
14-168206 MED-DRAM	Drammen tingrett	17.12.2014	69	Mann	EU-land og ikke EU-land	Gode bevisførsler for straffevilkårene Grunnlag for delvis frifinnelse.
17-081023 MED-SAFO	Sandefjord tingrett	07.07.2017	69	Mann	EU-land	Ikke tilstrekkelige nok beviser. Grunnlag for frifinnelse.
15-183900 ENE-NHER	Nord-Troms tingrett	30.11.2015	38	Kvinne	EU-land og ikke EU-land	Ingen bevisførsler. Grunnlag for delvis frifinnelse.
19-099614 ENE-JARE	Jæren tingrett	08.08.2019	54	Kvinne	EU-land	Ingen bevisførsel, viser til vedlegg om hva den subjektive skylden angår. Grunnlag for frifinnelse.
10-051886 MED-RANA	Rana tingrett	23.07.2010	68	Mann	EU-land	Manglende bevis. Grunnlag for frifinnelse.
15-098611 MED-LARV	Larvik tingrett	20.10.2015	27	Kvinne	EU-land	Manglende bevis. Grunnlag for frifinnelse.

7.0 Analyse

7.1 Straffedommer

7.1.1 Dom 14-084912MED-NHER

I dom 14-084912MED-NHER skal retten vurdere de rettslige følgende av at person X har oppholdt seg i Spania over en periode på ni måneder i året 2012-2013. Retten skal så vurdere om det foreligger objektivt ansvar og subjektiv skyld hos person X. Til slutt skal retten vurdere om person X har utført trygdebedrageriet ved forsett eller uaktsomhet for hele den overnevnte perioden.

I denne dommen foreligger det rimelig tvil om kravet til forsett, og retten må ta stilling til om tiltalte kan domfelles for grovt uaktsomt bedrageri, jf. Strl. (1902) § 271 litra a). Når retten tar stilling til det subjektive vilkåret for å dømmes for grovt uaktsomt trygdebedrageri må det foreligge «en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet». Etter rettens vurdering finner retten at det foreligger sterke bebreidelser mot tiltalte, og at det subjektive vilkåret for skyld er til stede. I vurderingen av det objektive ansvaret om tiltalte har forholdt seg slik som beskrevet i tiltalen, legger retten til grunn som bevist at tiltalte over en periode på ni måneder har oppholdt seg i Spania.

I dommen anfører forsvarer av tiltalte EØS-avtalen. Retten har vurdert dette men finner ikke noe grunnlag for at EØS-avtalen er til hinder for at tiltalte domfelles. Retten legger så til grunn at tiltalte pliktet som mottaker av stønad fra Nav med hjemmel i norsk folketrygdloven å forholde seg til de norske reglene og de vedtak som er truffet.

Domsslutningen lyder således at tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri, hvor både objektivt ansvar og subjektiv skyld foreligger. Dommen er enstemmig.

7.1.1.1 Min vurdering

Etter min vurdering av dom 14-084912MED-NHER er person X ei kvinne på 49 år, som ikke har erkjent straffeskyld. De rettslige følgende av at kvinnen har oppholdt seg i Spania over en periode på ni måneder har ledet til urettmessig utbetaling av AAP.

Når retten vurderer vilkåret for subjektiv skyld så finner retten sterke bebreidelser som faller under som «en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet». Her finner retten sterke bebreidelser mot tiltalte som å ikke fylle ut meldekortene riktig. Det er sterkt å bebreide utenlandsreisen før det forelå et positivt vedtak fra Nav, og det er sterkt å bebreide at tiltalte fortsatte å oppholde seg i Spania uten å gi beskjed om dette på meldekortene som ble innsendt hver 14. dag. Retten legger også til grunn at bebreidelsen er sterkere etter at tiltalte fikk positivt kunnskap om at utenlandsoppholdet ikke ble godkjent. Det som gjør at retten kan foreta slike sterke bebreidelser er etter en vurdering av at tiltalte var klar over at utenlandsopphold uten tillatelse ville medføre å miste stønad. Retten har videre lagt vekt på at tiltalte forstod tidlig at vedtaket ikke var positivt, og dermed ved å la være å kontakte Nav for å bringe det på det rene så har retten funnet at tiltalte ikke har vært så aktsom som en skal være som mottaker av offentlige trygdeytelser.

Så ut ifra den subjektive skylden, om tiltalte selv forstod at det hun gjorde var ulovlig fremkommer ved at hun var allerede kjent med regelverket om at hun pliktet å søke om å beholde AAP under utenlandsopphold, da hun i året 2011 fremmet en lignende søknad. Her foreligger det ingen tvil om at tiltalte kjente til regelverket og med det grunnlaget foreligger det subjektiv skyld. Her har også retten gjort en god vurdering av hva tiltalte kan sterkt bebreides for slik at vilkåret for subjektiv skyld foreligger.

Når det kommer til rettens vurdering av vilkåret for det objektive ansvaret så legges bare bevisene til grunn. Det fremkommer ikke noen tydelige bevisforsler fra aktor om at tiltalte faktisk har oppholdt seg som beskrevet i tiltalen, og dette medfører at retten gjør en manglende vurdering av det objektive ansvaret. Med at retten kun legger bevisene til grunn holder ikke for å kunne si at vilkåret for det objektive ansvaret foreligger. Bevisene som mangler ved det objektive ansvaret er IP-adresser for å se hvor meldekortene ble innsendt fra. Hvis dette beviset var til stede så kunne retten gjort en betydelig bedre vurdering ettersom retten har det på det rene at tiltalte oppholdte seg som beskrevet i tiltalebeslutningen.

Det rettslige grunnlaget i denne dommen er basert på norsk lovgivning. Forsvarer anfører EØS-avtalen som overordnet til retten, uten at forsvarer kom direkte med konkrete bestemmer i EØS-avtalen. Det fremkommer i dommen at retten vurderte EØS-avtalen men de fant ikke noe grunnlag for at den var til hinder for at tiltalte domfelles. Det kommer ikke

presist frem hva retten har vurdert ved EØS-avtalen, og det kan begrunnes i at forsvarer ikke anførte spesifikke bestemmelser i EØS-avtalen. Hvis forsvarer hadde anført EØS-avtalen § 2, om forrang i norsk lovgivning når det regulerer det samme rettsforhold, og funnet EU-forordning 883/2004 så skulle folketrygdloven etter forskriften fravikes i dette rettsstilfellet, og retten hadde funnet denne forordningen som et hinder for at tiltalte domfelles for sitt utenlandsopphold ettersom denne forordningen gir en rett til å kunne befinne seg i EØS-land samtidig som man mottar trygdeytelser. Landet i dommen er Spania og det faller innenfor som et EØS-land.

Avsluttende som min vurdering så finner jeg at det foreligger manglende beviser som er ført av aktor som retten skal vurdere. Siden det foreligger manglende bevisførsler av aktor så får ikke retten gjort en selvstendig vurdering av det objektive ansvaret og grunnet manglende bevisførsel og vurdering så oppfylles ikke vilkåret til det objektive ansvaret. Til den subjektive skylden så foreligger det etter rettens vurdering sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet og tiltalte selv visste at det hun gjorde var ulovlig siden hun allerede var kjent med regelverket fra tidligere.

Det er grunnlag for frifinnelse i denne dommen hvis EU-forordning 883/2004 art. 21 var det rettslige grunnlaget, ettersom den er til hinder for at tiltalte kan domfelles for utenlandsoppholdet til Spania når det etter denne forordningen er lov og at Spania faller innenfor som et EØS-land.

Domsslutningen ville vært at tiltalte frifinnes.

7.1.2 Dom 14-168206MED-DRAM

I dom 14-168206MED-DRAM skal retten vurdere de rettslige følgende av at person X har tatt utenlandsopphold i fire forskjellige land over en periode på 1,5 år fordelt på 3 år. Retten skal så vurdere om vilkårene for straffeskyld er til stede, og om person X har handlet forsettlig eller i uberettiget vinnings hensikt. Til slutt skal retten vurdere om person X kan domfelles for falsk forklaring.

I denne dommen har tiltalte foretatt utenlandsopphold i fire forskjellige land, som er Marokko, Danmark, Frankrike og Spania. Videre vurderer retten om trygdebedrageriet er gjort ved forsett, og de finner ikke grunnlag for at tiltalte domfelles for verken forsett eller vinnings hensikt. Retten må så vurdere om tiltalte kan domfelles for uaktsomhet, jf. Strl.

(1902) § 271 litra a). Ved vurderingen av hvorvidt grov uaktsomhet foreligger, har retten delt seg i et flertall og et mindretall, hvor begge partene kommer med egne vurderinger. Ettersom flertallet kommer med en klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet, blir tiltalte domfelt med flertallets konklusjon.

Når retten ikke finner grunnlag for at tiltalte kan domfelles for forsett så kan heller ikke tiltalte domfelles for falsk forklaring. Dette er grunnet at skyldkravet etter straffeloven § 166 er forsett.

Domsslutningen lyder således at tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri, hvor både objektivt ansvar og subjektiv skyld foreligger. Dommen er avsagt under dissens.

7.1.2.1 Min vurdering

Etter min vurdering av dom 14-168206MED-DRAM er person X en mann på 69 år, som har erkjent straffeskyld. Denne mannen har erkjent straffeskyld for forholdene, da både for utenlandsoppholdene og for å ha avgitt falsk forklaring. De rettslige følgende av at mannen har oppholdt seg både i Marokko, Danmark, Frankrike og Spania over en periode på 1,5 år har ledet til urettmessig utbetaling av AAP.

Når retten vurderer vilkåret for det objektive ansvaret så har aktor ved påtalemyndigheten ført gode beviser for retten. Her hadde aktor undersøkt IP-adressene for samtlige meldekort som tiltalte hadde sendt inn og det ble avdekket at tiltalte oppholdte seg i utlandet. I retten gikk aktor gjennom de aktuelle periodene som det var innsendt meldekort for, og dokumenterte at IP-adressene for de aktuelle pc-ene som var anvendt for innsendelse av meldekort befant seg vekselvis i Marokko, Danmark, Frankrike og Spania. Aktor fremla også bevisførsel som sammenholdt med tiltaltes kontoutskrifter. Med at det sammenholdt med tiltaltes kontoutskrifter gjorde at aktor kunne fremvise logger for bruk av bankkort, og aktor konkretiserte eksakte perioder for innreise og utreise-tidspunkt for tiltalte.

Av bevisførslene som aktor fremla for retten leder det til at retten kan gjøre en fullstendig vurdering da de har sterke og klare beviser som tilsier at tiltalte faktisk var i utlandet og at tiltalte selv har bekreftet dette. Etter en vurdering kommer retten med at det er følgelig på det rene at tiltalte har oppholdt seg i utlandet i periodene som er omtalt i tiltalebeslutningen og finner at det objektive ansvaret er oppfylt.

Men for at tiltalte skal kunne domfelles må også den subjektive skylden være oppfylt. Det fremkommer at tiltalte har erkjent straffeskyld for forholdene, men at han samtidig har opplyst at han ikke visste hvordan regelverket fungerte. Med at tiltalte opplyste at han ikke visste hvordan regelverket fungerte, fremla aktor bevis for retten med at tiltalte har søkt to ganger om feriefravær før periodene som er omtalt i tiltalebeslutningen. Det som tiltalte forklarer her er at han krysset av for «Ja» i punktet for fravær men opplevde da trekk i stønaden til tross for søknad i forkant. Tiltalte har vært i kontakt med flere ulike saksbehandlere som gjorde han usikker på håndteringen, da de opplyste for han at han skulle krysse av for «N» i punktet om fravær dersom det var sendt søknad i forkant. Tiltalte forklarer også at han flere ganger skal ha fått beskjed om slik situasjonen hans er nå, er det ikke grunner til å ikke reise. Til slutt sier tiltalte at han opplever at han etter beste evne har forsøkt å gjøre det riktige.

Selv bevisførsel fra aktor finner retten det vanskelig å kunne si at forsett og vinnings hensikt foreligger. Og som retten ser det, bygger tiltaltes forklaring på en anførsel om rettsvillfarelse. Retten bruker rettsvillfarelsen som at tiltalte var i god tro og ikke visste at det han gjorde var ulovlig. Videre fremkommer det av retten at det er sikker rett at når et straffebud krever vinnings hensikt kan en person som er i rettsvillfarelse, og mener at han har opptrådt korrekt ikke straffes. Da retten ikke finner å kunne utelukke tiltaltes forklaring, anses ikke skyldkravet, verken forsett eller vinnings hensikt til å være oppfylt.

Når retten skal vurdere om tiltalte kan domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri så foregår vurderingen av dette i et flertall og et mindretall. Flertallet legger vekt på at tiltalte må ha utvist «en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet», og flertallet finner at tiltalte er sterkt å bebreide for at han ikke gjorde seg kjent med innholdet i regelverket. Grunnlaget for at retten mener at tiltalte er sterkt å bebreide for dette er at regelverket på dette konkrete området ikke kan anses vanskeligere enn at det på relativt enkelt vis ville latt seg avklare ved nærmere undersøkelser.

Rettens mindretall finner ikke at uriktig avkrysning kan tilskrives som grovt uaktsomt. Rettens mindretall kommer ikke med noe grunnlag for denne uttalelsen. Til slutt vektlegger mindretallet at tiltalte ikke i realiteten har mottatt penger som han ikke har krav på, for han fyller vilkårene for å motta stønad og hadde med all sannsynlighet fått innvilget stønad i ferieperioden dersom han hadde søkt. Videre sier mindretallet at det må tas høyde for at han rent faktisk kanskje hadde avstått fra å reise dersom han hadde søkt og fått avslag på

søknaden. Det siste som mindretallet nevner kan grunnlegges i at tiltalte tidligere hadde sendt inn to søknader om feriefravær og merket når han krysset av «Ja» for fravær så førte det til en reduksjon i utbetalingen av stønaden. Mindretallet kommer ikke med noen klare grunner for hvorfor de sier det de sier, som gjør at vurderingen til mindretallet blir mangelfull.

Når retten vurderer om tiltalte kan domfelles for falsk forklaring finner de at siden skyldkravet til forsett ikke ble ansett oppfylt må tiltalte frifinnes for dette. Tiltalte sier at han forsøkt å gjøre det riktige etter hans beste evne og uriktig forklaring i god tro er ikke falsk forklaring etter straffeloven § 166.

Det rettslige grunnlaget i denne dommen er basert på norsk lovgivning. Ettersom EU-forordning 883/2004 kom gjennom kongelig resolusjon i 2012 så skulle retten gjort en bedre vurdering av det rettslige grunnlaget, med det grunnlag i at denne forordningen har forrang i norsk lovgivning når det regulerer det samme rettsforhold og når det er nødvendig (Forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene, § 1, 2012). Hvis EU-forordning 883/2004 art. 21 var lagt til grunn her så kan ikke tiltalte domfelles for utenlandsopphold som er innenfor et EØS-land, og heller ikke domfelles for falsk forklaring. Videre skulle retten ha vurdert de fire ulike landene som tiltalte oppholdte seg i om noen av de faller innenfor eller ikke som et EØS-land. Hvis retten hadde gjort det så hadde de funnet ut at tiltalte kan ikke domfelles for utenlandsopphold i Danmark, Frankrike og Spania grunnet disse tre landene faller innenfor som EØS-land. Men denne forordningen er ikke til hinder for at tiltalte domfelles for sine opphold i Marokko, ettersom det faller utenfor som et EØS-land.

Avsluttende som min vurdering er at i denne dommen har aktor ført klare bevis både for det objektive ansvaret og den subjektive skylden, som gjør at retten foretar en god vurdering. Så de rettslige følgende for at tiltalte har tatt utenlandsopphold i fire forskjellige land, derav tre i EØS og ett utenfor, så er de rettslige følgende at tiltalte domfelles for sitt opphold i et land utenfor EØS hvor forordningen ikke er til hinder, at tiltalte domfelles. Retten finner at skyldkravet til forsett ikke er til stede og tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri etter flertallets konklusjon.

Det er grunnlag for delvis frifinnelse i denne dommen hvis EU-forordning 883/2004 art. 21 var det rettslige grunnlaget. Da kunne tiltalte blitt frifunnet for sine utenlandsopphold som

var gjort i landene – Danmark, Frankrike og Spania ettersom de faller innenfor som EØS-land. Tiltalte frifinnes også for falsk forklaring ettersom en uriktig forklaring i god tro ikke er falsk forklaring. Tiltalte kan ikke frifinnes for sitt utenlandsopphold som var gjort i landet Marokko ettersom det ikke er et EØS-land, og her skulle den urettmessige utbetalingen av AAP vært justert til å kun være for perioden tiltalte befant seg i Marokko.

Domsslutning ville vært at tiltalte frifinnes for utenlandsoppholdene i Danmark, Frankrike og Spania, samt for falsk forklaring. Tiltalte frifinnes ikke for oppholdet i Marokko.

7.1.3 Dom 17-081023MED-SAFO

I dom 17-081023MED-SAFO skal retten vurdere de rettslige følgende av at person X har oppholdt seg i Spania over en periode på 5 år og 2 måneder, fra år 2010-2015. Retten skal så vurdere om objektivt ansvar og subjektiv skyld foreligger, og om trygdebedrageriet er gjort forsettlig eller grovt uaktsomt. Til slutt skal retten vurdere om person X kan domfelles for falsk forklaring.

I denne dommen har tiltalte oppholdt seg i Sverige, og har delvis erkjent straffeskyld etter forholdene som er beskrevet i tiltalebeslutningen. Utenlandsoppholdene som tiltalte erkjenner straffeskyld for er i tiden etter 22. januar 2014. Ved skyldspørsmålet vurderer retten først om tiltalte er skyldig etter tiltalen for tiden mellom 2014 og 2015, og den samlede rett finner tiltalte skyldig. Når det gjelder tiden forut januar 2014 vurderer retten om tiltalte har gjort seg skyldig i forsettlig bedrageri. Forsettlig bedrageri foreligger ikke her og retten må så ta en vurdering om bedrageriet er gjort grovt uaktsomt. Her deler retten seg i et flertall og et mindretall, hvor det er flertallets konklusjon som legges til grunn og de finner at tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri i tiden forut januar 2014.

Retten skal i tillegg ta stilling til om tiltalte kan domfelles for falsk forklaring ettersom trygdebedrageriet både er gjort ved uaktsomhet og forsett.

Domsslutningen lyder således at tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri for tiden frem til januar 2014 og for forsettlig trygdebedrageri for tiden etter januar 2014. Dommen er avsagt under dissens.

7.1.3.1 Min vurdering

Etter min vurdering av dom 17-081023MED-SAF0 er person X en mann på 69 år, som har erkjent seg delvis skyldig etter tiltalebeslutningen. Tiltalte har erkjent straffeskyld for utenlandsoppholdene som er gjort etter januar 2014, grunnet det var da tiltalte ble kjent med plikten til å melde fra om fravær.

Når retten vurderer om trygdebedrageriet for tiden etter januar 2014 er gjort ved forsett så er den samlede rett enige om at tiltalte er skyldig. Her blir det ikke ført noen beviser fra aktor for retten og retten legger tiltaltes tilståelse til grunn for avgjørelsen om skyldspørsmålet. Tilståelsen gikk ut på at selv om han visste at det å ikke føre utenlandsopphold som fravær var i strid med regelverket fortsatte han å svare konsekvent «nei» på utenlandsopphold. Det eneste aktor kommer med for retten i denne sammenhengen er en anslåelse av utbetalt stønadsbeløp for denne aktuelle perioden. Her foreligger det både mangelfull vurdering av det objektive ansvaret og den subjektive skylden og det fremlegges ingen beviser for retten av aktor som kan bevise det objektive ansvaret og subjektive skylden. Selv om tiltalte har erkjent straffeskyld for perioden etter januar 2014 så må det underbygges med beviser, dette er ikke gjort og retten legger tiltaltes tilståelse som grunnlag for oppfyllelse av skyldspørsmålet.

Siden tiltalte selv sier at han først ble kjent med regelverket i 2014 vurderer retten om han kan domfelles for forsettlig trygdebedraget i tiden forut 2014. Her fremkommer det at retten har vurdert bevis, men den samlede rett finner ikke de bevisførlene som er anført tilstrekkelig nok til at tiltalte kan domfelles for forsettlig trygdebedrageri i tiden forut 2014. Her legges det til grunn at retten kan ikke utelukke at tiltalte ikke utviste forsett med hensyn til å gi uriktige opplysninger om fravær i denne perioden. For perioden forut januar 2014 så er det ført beviser som retten tar en vurdering til men som de ikke finner tilstrekkelig bevist.

Retten deler seg når de skal vurdere om trygdebedrageriet for tiden forut 2014 er gjort ved grov uaktsomhet. Her legger flertallet til grunn at tiltalte må ha handlet svært klanderverdig og at han er grovt å bebreide. Flertallet begrunner at tiltalte handlet svært klanderverdig og at han er grovt å bebreide med at han har svart konsekvent uriktig på innsendingen av meldekortene da han har fått opplysninger om at det er en egen rubrikk der man skal føre inn fravær på meldekortene, og i tillegg fulgte det med et orienteringsskriv med vedtakene om AAP som tiltalte mottok i året 2010. Av dette så finner flertallet at det foreligger sterke

bebreidelser for at tiltalte visste hvordan han skulle føre informasjonen på meldekortene riktig.

Rettens mindretall finner derimot ikke at bevisene er tilstrekkelige nok til at tiltalte har gjort seg skyldig verken i forsettlig eller grovt uaktsomt trygdebedrageri i tiden forut januar 2014. Det som mindretallet legger til grunn er at han ikke har handlet grovt uaktsomt ved å ikke sette seg inn i regelverket.

I denne dommen har ikke aktor ført tilstrekkelige nok beviser som utgjør at retten ikke kan foreta en vurdering av vilkårene for skyld. Manglende bevis i dette rettsstilfellet er IP-adresser, som ville ha vist hvor meldekortene ble innsendt og hvis dette beviset forelå så ville retten hatt det på det rene at tiltalte forhold seg slik som beskrevet i tiltalebeslutningen.

Når det kommer til vurderingen om tiltalte kan domfelles for falsk forklaring har retten funnet det bevist at tiltalte har gitt uriktige opplysninger i tiden etter januar 2014, dermed domfelles han for falsk forklaring i denne perioden. Siden det ikke foreligger et forsettlig trygdebedrageri i tiden forut januar 2014 så kan ikke tiltalte domfelles for falsk forklaring i denne perioden, med det grunnlag i at tiltalte var i god tro og ikke visste at det var i strid med regelverket.

Det rettslige grunnlaget i denne dommen er basert på norsk lovgivning. Etter norsk lovgivning kan tiltalte domfelles for sine utenlandsopphold i Sverige, men hvis EU-forordning 883/2004 art. 21 var lagt til grunn så er den til hinder for at tiltalte domfelles for utenlandsoppholdet i Sverige. Denne forordningen ville vært til hinder ettersom den gir en rett til å befinne seg i andre EØS-land samtidig som man mottar trygdeytelser. Den har også forrang i norsk rett ettersom den regulerer det samme rettsforholdet (EØS-loven, § 2, 1992). Og etter forskriften til folketrygdloven skal den fravikes der det er nødvendig, slik det er her (Forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene, § 1, 2012).

Avsluttende som min vurdering er at de rettslige følgende av at tiltalte oppholdte seg i utlandet i overnevnte periode er en urettmessig utbetaling på hele 997 541 kroner. Retten har heller ikke gjort en vurdering av det objektive ansvaret og den subjektive skylden grunnet manglende bevis ført av aktor. Retten finner at tiltalte domfelles både for forsettlig og grovt uaktsomt trygdebedrageri, og for falsk forklaring i tiden etter januar 2014.

Hvis EU-forordning 883/2004 art. 21 lå til grunn i denne dommen ville det vært grunnlag for frifinnelse. Her ville tiltalte blitt frifunnet for sin utenlandsreise til Sverige, ettersom Sverige faller innenfor som et EØS-land. Tiltalte vil da også frifinnes for falsk forklaring ettersom han ikke har gjort noe ulovlig.

Domsslutning ville vært at tiltalte frifinnes.

7.1.4 Sammenligning av straffedommene

Av disse dommene så er det tydelige forskjeller, og hvor det er helt klart at dom 14-168206MED-DRAM er den dommen som er mest tydelige både i bevisførlene, vurderingen av skyldspørsmålet, utformingen og språket.

Når det gjelder bevisførlene som er ført av aktor så foreligger det ingen bevisførsler i dom 14-084912MED-NHER, sammenlignet mot dom 14-168206MED-DRAM og 17-081023MED-SAFO. I disse to andre dommene foreligger det bevisførsler fra aktor, hvorav i dom 14-168206MED-DRAM har aktor anført bevis for retten både til det objektive ansvaret og den subjektive skylden. Dette gjør at det er på det rene at tiltalte faktisk har oppholdt seg som beskrevet etter tiltale beslutningen og at tiltalte burde skjønt at det han gjorde var i strid med regelverket når det gjelder den subjektive skylden. I dom 17-081023MED-SAFO foreligger det beviser ved vurderingen av forsettlig trygdebedrageri for tiden forut 2014, men retten finner bevisene ikke tilstrekkelige nok til å kunne bevise at bedrageriet var gjort ved forsett.

Ved erkjennelsen av skyldspørsmålet så foreligger det tre forskjellige erkjennelser i disse dommene. I dom 14-084912MED-NHER erkjennes det ikke straffeskyld, mens i dom 14-168206MED-DRAM erkjennes det straffeskyld og i dom 17-081023MED-SAFO erkjennes det delvis straffeskyld. Så her er ingen av dommene lik på erkjennelsen av skyldspørsmålet.

Ved vurderingen av det objektive ansvaret så føres det manglende beviser for det i dom 14-084912MED-NHER, og med det grunnlaget kan ikke retten vurdere beviser som tilsier at tiltalte faktisk befant seg som beskrevet i tiltalebeslutningen. I dom 14-168206MED-DRAM føres det en meget god vurdering ettersom aktor har ført tilstrekkelige beviser for retten som beviser at tiltalte faktisk har oppholdt seg som beskrevet i tiltalebeslutningen. Denne dommen kan ikke sammenlignes med den første da den mangler tilstrekkelige beviser. Det samme er det for dom 17-081023MED-SAFO hvor det kommer frem i dommen at retten

ikke gjør en konkret vurdering av det objektive ansvaret og fastslår heller ikke at det objektive ansvaret foreligger, som det gjøres i de to andre dommene.

Ved vurderingen av den subjektive skylden så fremkommer det i dom 14-084912MED-NHER at retten finner en del sterke bebreidelser som gjør at retten kan fastslå at tiltalte visste eller burde skjønt at det hun gjorde ikke var lovlig. I dom 14-168206MED-DRAM fremlegger aktor bevis som beviser for retten at tiltalte hadde kjennskap til regelverket da han tidligere har søkt to ganger om et feriefravær. Det som er til felles i disse to dommene er at begge tiltalte hadde allerede kjennskap til regelverket da begge to har tidligere fremmet lignende søknader. Dette kommer ikke frem i dom 17-081023MED-SAFO, her heller gjør ikke retten en vurdering om den subjektive skylden og fastslår heller ikke at den foreligger ved vurderingen av skyldspørsmålet. Dom 17-081023MED-SAFO skiller seg betydelig ut fra de to andre dommene med at retten ikke legger til grunn i dommen at den objektive og subjektive skylden foreligger ved skyldspørsmålet.

I dom 14-168206MED-DRAM og 17-081023MED-SAFO er det er spørsmål om tiltalte kan domfelles for falsk forklaring. Her synes jeg at retten gjør en god vurdering i begge dommene, og at det fremkommer i dommene at tiltalte var i god tro og kan dermed ikke straffes. Retten gjør en således lik vurdering av om tiltalte kan straffes eller ikke for falsk forklaring, men utfallet er at i begge dommene finner retten dem i god tro.

Jeg synes at alle tre dommene er tydelige i språket, hvor det heller ikke fremkommer at retten er i mye tvil ettersom retten har tilstrekkelige med bevis fra aktor og tilståelsen til de tiltalte og erkjennelser for straffeskyld. Dommene er også noenlunde utformet på samme vis. Det er kun ved den første dommen at den er avsagt som enstemmig, mens i de to siste dommene er dommen avsagt under dissens.

Her har alle tre dommene både noen likheter og forskjeller som kan sammenlignes opp mot hverandre.

7.2 Tilståelsesdommer

7.2.1 Dom 15-183900ENE-NHER

I dom 15-183900ENE-NHER har person X tilstått og retten skal vurdere om person X har oppholdt seg i Hellas og USA over en periode på 2,5 år. Til slutt skal retten vurdere om trygdebedrageriet er gjort ved forsett eller uaktsomhet.

I denne dommen kommer retten frem til at tilståelsen styrkes av de øvrige opplysningene som fremkommer i saken. Retten har funnet det bevist at siktede har forholdt seg som beskrevet i siktelsen på bakgrunn av opplysningene, og at tiltalte har handlet grovt uaktsomt. Videre finner retten på bakgrunn av opplysningene at både de objektive og subjektive vilkårene for straff er oppfylt.

Domsslutningen lyder således at tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri.

7.2.1.1 Min vurdering

Etter min vurdering av dom 15-183900ENE-NHER er person X ei kvinne på 38 år som har tilstått. Hun har tilstått for oppholdet i Hellas og i USA som var over en periode på 2,5 år.

Selv om tiltalte har tilstått skal det underbygges med bevis. I denne dommen finner retten at vilkårene for pådømmelse etter straffeprosessloven § 248 er til stede, og retten legger til grunn at en slik pådømmelse ikke er betenkelig. Det som fremgår av straffeprosessloven § 248 første ledd er at tingretten kan pådømme en sak etter begjæring fra påtalemyndigheten og med siktedes samtykke, og denne saken pådømmes uten tiltalebeslutning og hovedforhandling så langt retten ikke finner det betenkelig og at saken gjelder det som fremkommer av litra a), som lyder således, «en straffbar handling som ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år, og siktede har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger» (Straffeprosessloven, § 248, 1981).

Det som er kravet i denne bestemmelsen er at skyldspørsmålet til vedkommende skal både bestemt og uttømmende angi det saksforhold som retten har funnet bevist som grunnlag for dommen og det skal vise til det straffebud tiltalte dømmes etter (Straffeprosessloven, § 40 (1) første pkt., 1981). Av straffeprosessloven § 248 (1) litra a) så innebærer en «uforbeholden

tilståelse» at vilkårene for straff må fremkomme, altså det objektive ansvaret og den subjektive skylden må omfattes i tiltaltes forklaring.

Det fremkommer at tiltalte har avgitt en uforbeholden tilståelse i retten i dag, som vil si at vilkårene for straff ligger til grunn i forklaringen. Riktigheten av tilståelsen styrkes av de øvrige opplysninger i saken, herunder dokument med vedlegg, derunder anmeldelsen fra Nav. Med det grunnlag at tiltalte har avgitt en uforbeholden tilståelse i retten så kan retten legge til grunn at både de subjektive og objektive vilkårene for straff som oppfylt. Og med at tilståelsen styrkes av øvrige opplysninger i saken og at siktede har samtykket i at saken blir avgjort ved tilståelsesdom kan retten etter straffeprosessloven § 248 dømme siktede i samsvar med siktelsen, ettersom alle vilkår ligger til grunn. Det som retten har vurdert i dette rettsstilfellet er om en slik pådømmelse er betenkelig eller ikke, og retten har kommet frem til at det ikke er betenkelig med det grunnlag at det objektive ansvaret og den subjektive skylden fremkommer i tiltaltes forklaring og i den uforbeholdne tilståelsen som ble avgitt i retten.

I denne dommen er det ikke nødvendig for retten å foreta en selvstendig vurdering av vilkårene for straff ettersom det ikke er et krav etter straffeprosessloven § 248. Så her foretar ikke retten en vurdering om tiltalte faktisk oppholdte seg i utlandet slik som beskrevet og om tiltalte forstod at dette var ulovlig eller ikke, ettersom dette fremkommer i tiltaltes forklaring. Men retten foretar vurderinger av de vilkår som fremkommer av straffeprosessloven § 248, som er at tiltalte må ha avgitt en uforbeholden tilståelse, tiltalte må ha samtykket i at saken blir gjort ved tilståelsesdom og retten vurderer om en pådømmelse er betenkelig eller ikke, hvor retten finner at alle vilkår er til stede.

En vurdering av rettsgrunnlaget som foreligger i denne saken tilsier at det er samsvar mellom jus og faktum, men ved å bruke EU-forordning 883/2004 art. 21 tilsier det ikke samsvar mellom jus og faktum (EØS-loven, § 2, 1992). Grunnen til at det ikke er samsvar er fordi denne forordningen regulerer EØS-land. Hvis rettsgrunnlaget i denne saken hadde vært EU-forordning 883/2004 art. 21 så hadde ikke tiltalte kunne blitt dømt for sin utenlandsreise til Hellas, men blitt dømt for reisen til USA, grunnet at USA ikke faller innenfor som et EØS-land. Etter mitt skjønn så burde retten vurdert hvor lenge tiltalte hadde oppholdt seg i USA og hvor mye urettmessig utbetalt tiltalte har fått i den perioden.

Domsslutning ville vært at tiltalte frifinnes for utenlandsoppholdet i Hellas, men ikke for utenlandsoppholdet i USA.

7.2.2 Dom 19-099614ENE-JARE

I dom 19-099614ENE-JARE har person X tilstått og retten skal vurdere om person X har oppholdt seg i Sverige og Frankrike over en periode på 1,5 år. Til slutt skal retten vurdere om trygdebedrageriet er gjort ved forsett eller uaktsomhet.

I denne dommen kommer retten frem til at tilståelsen styrkes av de øvrige opplysninger i saken, herunder redegjørelsen som er gitt i anmeldelsen fra Nav med vedlegg. Og på denne bakgrunn har retten funnet det bevist at siktede har forholdt seg som beskrevet i siktelsen, hvor også vilkårene for straff er oppfylt og at tiltalte har handlet grovt uaktsomt.

Domsslutningen lyder således at tiltalte domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri.

7.2.2.1 Min vurdering

Etter min vurdering av dom 19-099614ENE-JARE er person X ei kvinne på 54 år som har tilstått, med unntak av desember 2015 da det forelå en innvilget søknad om opphold i Sverige.

Selv om tiltalte har tilstått så må tilståelsen underbygges med bevis. Her må det føres bevis for å bevise at vilkårene for straff er oppfylt, altså det objektive ansvaret og den subjektive skylden. Men ettersom retten pådømmer etter straffeprosessloven § 248 hvor vilkårene for straff fremkommer av tiltaltes forklaring behøver ikke retten å foreta en selvstendig vurdering av straffevilkårene ettersom det ikke er et krav i straffeprosessloven § 248. Jeg viser til beskrivelsen av bestemmelsen straffeprosessloven § 248 i den første tilståelsesdommen ettersom det omhandler det samme.

I denne dommen så foretar retten en vurdering av om pådømmelsen er betenkelig eller ikke, og retten viser særlig til beregning i vedlegg 1, e-poster i vedlegg 16 og 33 om hva som angår den subjektive skylden. Etter å ha konferert med aktor så ser retten bort fra perioden i desember 2015 da det forelå en innvilget søknad om utenlandsopphold, og hvor beløpet reduseres med 14.500 kr. For at retten kan pådømme etter straffeprosessloven § 248 er det flere vilkår som må være til stede, disse er at tiltalte har avgitt en uforbeholden tilståelse i

retten, tiltalte må ha samtykket til tilståelsesdom og det må være ikke betenkelig. Alle vilkårene er til stede og retten finner at siktede dømmes i samsvar med siktelsen.

Rettsgrunnlaget i denne dommen er basert på norsk lovgivning. Hvis rettsgrunnlaget hadde vært EU-forordning 883/2004 art. 21 så foreligger det ikke samsvar mellom jus og faktum ettersom denne forordningen regulerer EØS-land og landene i denne dommen er Sverige og Frankrike som begge faller innenfor som EØS-land. Etter denne forordningen kan ikke tiltalte domfelles for sine utenlandsreiser til Sverige og Frankrike.

Domsslutningen ville vært at tiltalte frifinnes for begge utenlandsoppholdene.

7.2.3 Sammenligning av tilståelsesdommene

Både dom 15-183900ENE-NHER og 19-099614ENE-JARE er ganske lik, hvor begge har tilstått. Noe annet som også er likt er at straffeprosessloven § 248 blir anvendt i begge de nevnte dommene og at retten i begge dommene finner at en slik pådømmelse ikke er betenkelig og begge tiltalte dømmes i samsvar med siktelsen.

En forskjell i dommene er at den førstnevnte dommen har både EØS-land og ikke EØS-land, mens den sistnevnte dommen har kun EØS-land. En annen forskjell i disse to dommene er at ved den siste dommen så reduseres urettmessig utbetaling med 14.500 kr grunnet en innvilget søknad i den perioden. I den første dommen forekommer det ingen søknader om utenlandsopphold. En annen forskjell er at i den siste dommen så viser retten til hva som angår den subjektive skylden gjennom beregning i vedlegg og e-poster. Dette fremkommer ikke i den første dommen.

Som ved sammenligningen av straffedommene så foreligger det også her både likheter og forskjeller ved sammenligningen av tilståelsesdommene.

7.3 Frifinnelsesdommer

7.3.1 Dom 10-051886MED-RANA

I dom 10-051886MED-RANA fremkommer det av rettsspørsmålet om person X kan domfelles for grovt uaktsomt trygdebedrageri slik det formuleres i lovteksten (Straffeloven, § 270 (1) nr. 1, 1902).

I denne dommen er person X en mann på 68 år som erkjente seg ikke skyldig etter tiltalebeslutningen. Denne mannen vurderes også domfelt for andre lovbrudd. De andre lovbruddene nevnes ikke her ettersom de ikke faller inn under min problemstilling.

Ved rettens vurdering i dommen så påstod møtende aktor at det ikke var bevist at det her foreligger et grovt trygdebedrageri på bakgrunn av bevisføringen under hovedforhandlingen. Her deler retten møtende aktors oppfatning med hensyn til hva som er bevist utover enhver rimelig tvil. I denne dommen så anfører forsvarer foreldelsesfristen på 5 år når den høyeste lovbestemte straff er fengsel inntil fire år, jf. straffeloven 1902 § 67. Straffelengden i denne dommen er fengsel inntil 3 år og dermed kan foreldelsesfristen legges til grunn. Fristen for foreldelse regnes videre fra den dag det straffbare forhold er opphørt (Straffeloven, § 68 (1), 1902).

Fristen for foreldelse kan avbrytes ved rettergangsskritt som medfører at den mistenkte får stilling som siktet. Skjer siktelsen ved utenrettslig erklæring eller ved uferdigelse av forelegg, så avbrytes foreldelsesfristen ved meddelelse til mistenkte om at han eller hun er siktet (Straffeloven, § 69 (1), 1902). I dette foreliggende rettstilfellet ble tiltale tatt ut 29. mai 2009 og etter det aktor opplyste har tiltalte forut tidspunktet for tiltalen i 2009 ikke vært siktet for forholdet. Forholdet var fra perioden 1. september 2003 til 24. februar 2004 og det er således ikke foretatt rettergangsskritt som avbryter foreldelsesfristen forut for når tiltale ble tatt ut. Foreldelsesfristen skal således regnes fra den dag det straffbare forhold er opphørt og når dette er tilfelle er foreldelsesfristen på fem år oversittet i denne dommen og dermed er forholdet i tiltalen foreldet. Landet i denne dommen er Spania som er et EU-land.

Domsslutning er at tiltalte frifinnes.

7.3.2 Dom 15-098611MED-LARV

I dom 15-098611MED-LARV fremkommer det av rettsspørsmålet om person X kan domfelles for grovt forsettlig trygdebedrageri etter straffeloven 1902 § 271, det vurderes også om person X kan domfelles for falsk forklaring etter straffeloven 1902 § 166 (1).

I denne dommen er person X ei kvinne på 27 år som ikke erkjente straffeskyld etter tiltalebeslutningen.

Under hovedforhandlingen mente aktor at det forelå en rimelig tvil om tiltalte var skyldig og at det forelå utilstrekkelige beviser for skyld. Med dette grunnlag frafalt aktor tiltalen under bevisførselen. Retten skal deretter avsi en frifinnelsesdom som følger av straffeprosessloven § 73 (1). Det formuleres slik i lovteksten at hvis saken frafalles etter at hovedforhandling er påbegynt, enten grunnet bevisets stilling eller fordi straff ikke kan anvendes på forholdet, avsier retten en frifinnelsesdom (Straffeprosessloven, § 73 (1), 1981). Ettersom det foreligger manglende beviser for straffeskyld og straff ikke kan anvendes på forholdet kan heller ikke tiltalte domfelles for falsk forklaring.

Domsslutningen er at tiltalte frifinnes.

7.3.3 Sammenligning av frifinnelsesdommene

Disse to frifinnelsesdommene er ganske like ettersom at det er holdt en hovedforhandling i begge dommene, hvor begge ikke erkjente straffeskyld og begge ble frifunnet. Det foreligger også en rimelig tvil til om det foreligger skyld i begge dommene. I begge dommene er det EØS-land, Spania i den førstnevnte dommen og Storbritannia i den sistnevnte dommen.

Det som er forskjellig i disse to dommene er grunnlaget til frifinnelse. I den førstnevnte dommen er grunnlaget foreldelse og i den sistnevnte dommen er grunnlaget utilstrekkelig bevisførsel som ikke beviser skyld. Her domfelles de også for forskjellig, i den førstnevnte vurderes han domfelt for uaktsomt trygdebedrageri mens i den sistnevnte vurderes hun domfelt for forsettlig trygdebedrageri og falsk forklaring.

8.0 Avslutning

I straffedommene skal retten ta stilling til bevissspørsmålene, mens i tilståelsesdommene blir de tiltalte dømt etter tiltale. Så av 54 dommer, hvor 40 er straffedommer og 14 er tilståelsesdommer har jeg avsluttende valgt å se på alder, kjønn, skyldig eller delvis/ikke skyldig og oppmøte fra alle dommene.

Ved alderen til personene så består det av hele spekteret forut mennene i tilståelsesdommene hvor det er en ganske høy alder. Gjennomsnittsalderen for mennene i straffedommene er 52 år, og for kvinnene er den 54 år. I tilståelsesdommene er den 56 år for mennene og 44 år for kvinnene. En gjennomsnittsalder totalt av straffedommene er på 53 år, mens den er på 49 år av tilståelsesdommene. Av alle 54 dommene så er gjennomsnittsalderen på mennene 53 år

og 50 år til kvinnene. En gjennomsnittsalder totalt sett ender på 52 år. Ved kjønn så er det totalt 27 menn og 13 kvinner i straffedommene, mens i tilståelsesdommene er det totalt 5 menn og 9 kvinner, av dette ser vi at det er betraktelig flere kvinner som har tilstått og at det er betraktelig flere menn i straffedommene. Av 54 dommer er det totalt 32 menn og 22 kvinner. I straffedommene er det totalt 10 personer som erkjente seg skyldig, mens 6 personer erkjente delvis straffeskyld og 19 personer erkjente seg ikke skyldig. I straffedommene er det også 5 dommer der hvor tiltalte ikke møtte. I tilståelsesdommene erkjente alle 14 personene seg skyldig.

Funnet etter min underproblemstilling er at det fremkommer tydelig at retten ikke har vurdert bevisførselen som er fremlagt av aktor, dette begrunnes i at det foreligger utilstrekkelige beviser og mangel på beviser. Når det gjelder grunnlaget for frifinnelse i de tre straffedommene og to tilståelsesdommene så skal folketrygdloven etter forskriften fravikes når det er nødvendig, slik det er i disse rettstilfellene. Hvis EU-forordning 883/2004 var det rettslige grunnlaget i dommene så ville utfallet blitt at det ville vært grunnlag for fullstendig frifinnelse i to av straffedommene og i én tilståelsesdom, herunder dom 14-084912MED-NHER, dom 17-081023MED-SAFO og dom 19-099614ENE-JARE. Mens det ville vært grunnlag for delvis frifinnelse i dom 14-168206MED-DRAM og dom 15-18390ENE-NHER grunnet det gjelder land som både faller innenfor og utenfor som EØS-land. I frifinnelsesdommene så foreligger det direkte grunnlag til frifinnelse i dommen.

Funnet etter hovedproblemstillingen er at det i hovedsak er mennesker som har blitt urettmessig dømt og straffeforfulgt uten rettslig grunn. Flere konsekvenser ved mangelfull bruk av EU-forordning 883/2004 er at mennesker har tilstått med uriktig lovanvendelse, og den alvorligste konsekvensen er at det har svekket tilliten til offentlige myndigheter og rettsapparatet.

Referanseramme

Drammen tingrett. «Dom 14-168206MED-DRAM». Upublisert manuskript, 17. desember 2014. (Lest 19.02.2020)

EØS-loven. *Lov om gjennomføring I norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde av 27. november 1992 nr. 109.*

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1992-11-27-109/§1> (Lest 11.03-2020)

Folketrygdloven. *Lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19.*

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1997-02-28-19> (Lest 17.01.2020)

Forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene. *Forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene i EØS-avtalen.* Fastsatt ved kgl. res. 22. juni 2012.

<https://lovdata.no/pro/#document/LTI/forskrift/2012-06-22-585> (Lest 24.05.2020)

Fredriksen, Halvard Haukeland og Gjermund Mathisen. 2014. *EØS-rett.* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Grunnloven. *Kongerikets Norges Grunnlov av 17. mai 1814.*

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1814-05-17?searchResultContext=1194&rowNumber=2&totalHits=9363> (Lest 11.02.2020)

Haugan, Bjørn. 2020. «SLÅR NAV-ALARM.» VG, 13. januar, 2020.

<https://app.retriever-info.com/go-article/0200192020011355d68201d16163dbfbdf61ce0547005f/null/archive/search?md5=370b5fc4c4700556413e450fc89e4e93&timeStamp=1581090264000&account=2181> (Lest 07.02.2020)

Jacobsen, Dag Ingvar. 2015. *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelige metode*. 3.utgave. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Jæren tingrett. «Dom 19-099614ENE-JARE». Upublisert manuskript, 08. august 2019. (Lest 25.02.2020)

Langfeldt, Sverre Faafeng, Tore Bråthen, Monica Viken og Stine Winger Minde. 2016. *Lov og rett for næringslivet*. Oslo: Gyldendal/Focus Forlag AS.

Larvik tingrett. «Dom 15-098611MED-LARV». Upublisert manuskript, 20. oktober 2015. (Lest 31.03.2020)

Lindvåg, Andreas W.H. 2020. «Mener Hauglie må gå av.» *Vårt Land*, 14. januar, 2020.
<https://app.retriever-info.com/go-article/05502420200114415528/null/archive/search?md5=cc5187aaed0ce5aff876ca86e2d7c327&timeStamp=1581161353000&account=2181> (Lest 07.02.2020)

Menneskerettsloven. *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30.* <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1999-05-21-30> (Lest 11.02.2020)

Nord-Troms tingrett. 2014. «14-084912MED-NHER». <https://lovdata.no/pro/#document/TRSTR/avgjorelse/tnher-2014-84912?searchResultContext=3512&rowNumber=1&totalHits=1> (Lest 19.02.2020)

Nord-Troms tingrett. «Dom 15-183900ENE-NHER». Upublisert manuskript, 30. november 2015. (Lest 25.02.2020)

Rana tingrett. «Dom 10-051886MED-RANA». Upublisert manuskript, 23. juli 2010. (Lest 31.03.2020)

Sandefjord tingrett. «Dom 17-081023MED-SAFO». Upublisert manuskript, 07. juli 2017. (Lest 23.02.2020)

Stortinget. 2019. «Redegjørelse av arbeids- og sosialministeren om praktiseringen av EUs trygdeforordning 883/2004 artikkel 21». Dato: 05.11.2019.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2019-2020/refs-201920-11-05/?m=1>

Straffeloven 1902. *Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10.*

<https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1902-05-22-10> (Lest 01.03.2020)

Straffeprosessloven. *Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25.*

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1981-05-22-25> (Lest 11.03.2020)

Trygdeforordning. EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDSFORORDNING (EF) nr. 883/2004 av 29. april om koordinering av trygdeordninger.

<https://lovdata.no/pro/#document/NLX3/eu/32004r0883> (Lest 17.01.2020)

Utenriksdepartementet. «Om samtykke til ratifikasjon av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS), undertegnet i Oporto 2. mai 1992.» St. Prp. Nr. 100 (1991-92). Oslo: Utenriksdepartementet, 1992.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/repub/innhold_kap1.pdf (Lest 11.02.2020)

Vaduz. *CONVENTION ESTABLISHING THE EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION av 1. Juli 2013.* (Lest 11.03.2020)

Domsregister

Nord-Troms tingrett. 2014. «14-084912MED-NHER». <https://lovdata.no/pro/#document/TRSTR/avgjorelse/tnher-2014-84912?searchResultContext=3512&rowNumber=1&totalHits=1> (Lest 19.02.2020)

Drammen tingrett. «Dom 14-168206MED-DRAM». Upublisert manuskript, 17. desember 2014. (Lest 19.02.2020)

Sandefjord tingrett. «Dom 17-081023MED-SAFO». Upublisert manuskript, 07. juli 2017. (Lest 23.02.2020)

Nord-Troms tingrett. «Dom 15-183900ENE-NHER». Upublisert manuskript, 30. november 2015. (Lest 25.02.2020)

Jæren tingrett. «Dom 19-099614ENE-JARE». Upublisert manuskript, 08. august 2019. (Lest 25.02.2020)

Rana tingrett. «Dom 10-051886MED-RANA». Upublisert manuskript, 23. juli 2010. (Lest 31.03.2020)

Larvik tingrett. «Dom 15-098611MED-LARV». Upublisert manuskript, 20. oktober 2015. (Lest 31.03.2020)